

SREČKO KOSOVEL V ITALIJANŠČINI, NEMŠČINI IN FRANCOŠČINI: PREVODI IN RECEPCIJA

JULIJA ROZMAN, ADRIANA MEZEG

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija
rozman.julija@gmail.com, adriana.mezeg@ff.uni-lj.si

Članek se osredotoča na pregled prevodov del Srečka Kosovela v italijanščini, nemščini in francoščini ter na njegovo recepcijo na knjižnih trgih proučevanih jezikov. Priložena je bibliografija prevodov, ki so bili objavljeni v samostojnih knjižnih izdajah, antologijah, člankih in študijah od začetka do danes. Rezultati kažejo, da so širše zanimanje za Kosovela v italijanščini in nemščini vzbudili prevodi v francoščino, kar potrjuje njeno prestižno vlogo na globalnem prevodnem trgu. Glede na skupno število prevodov, recenzij in študij je Kosovel največjo odmevnost dosegel v Italiji, medtem ko mu je nemško govoreča literarna javnost več pozornosti začela posvečati v okviru Frankfurtskega knjižnega sejma leta 2023. Ker Kosovela v vseh treh jezikih povečini izdajajo majhne založbe z omejeno distribucijo, o njem pa razen nekaterih izjem pišejo lokalni in regionalni časopisi, lahko sklenemo, da pesnik na proučevanih ciljnih trgih ni prodril med širšo publiko. To med drugim dokazujejo tudi nizke prodajne številke za njegove knjige v Italiji.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.3.2025.5](https://doi.org/10.18690/um.3.2025.5)

ISBN
978-961-299-058-9

Ključne besede:
Srečko Kosovel,
prevodi,
italijanščina,
nemščina,
francoščina

1 Uvod

Dosedanje raziskave o prevajanju slovenske književnosti v nemščino, francoščino in italijanščino v obdobju 1992–2021 kažejo, da se med literarnimi zvrstmi v vse tri jezike najpogosteje prevaja proza (nemščina 54 %, italijanščina 46 %, francoščina 41 %), medtem ko je poezija na drugem mestu. Poezija največji delež predstavlja v italijanščini (45 %, 36 % v francoščini, 31 % v nemščini), kjer smo zabeležili le štiri prevode manj kot pri proznih izdajah (Rozman idr., 2023, str. 44–45). Srečko Kosovel je s skupno 13 knjižnimi izdajami (vključno s ponatisi) četrti najbolj prevajani slovenski avtor v italijanščino od osamosvojitve Slovenije pa do leta 2022. Po drugi strani se v proučevanem obdobju ne uvršča med deset najbolj prevajanih avtorjev v nemščino in francoščino (prav tam, str. 47). Pričujoči članek ponuja pregled in primerjavo prevodov Kosovelovih pesmi, ki so bili v obravnavanih treh jezikih¹ objavljeni v knjižnih izdajah, antologijah, člankih in študijah. Podatke smo pridobili iz bibliografskega sistema COBISS in drugih virov (Jan, 2000, 2001; Košuta, 1997, 2014; Köstler, 2006; Vavti, 2006). Poleg tega smo na podlagi obstoječih raziskav ter tiskanih in spletnih časopisnih prispevkov proučili ter primerjali pesnikovo recepcijo na ciljnih trgih proučevanih jezikov.

Slovenski pesniki načeloma veliko težje prodrejo v tujino kot prozaisti, saj se poezija na splošno manj bere, posledično pa tudi slabše prodaja (T. Petrič, osebna komunikacija, april 2024). Medtem ko se v Italiji celo dela največjih pesnikov prodajo v samo 250 izvodih (M. Košuta, osebna komunikacija, februar 2024), nemško govoreči mediji pesniškim izdajam namenjajo zelo malo pozornosti (C. Thanhäuser, osebna komunikacija, oktober 2023). Najboljši način promocije slovenske poezije v tujini je po besedah A. Kovač (osebna komunikacija, julij 2021) v okviru pesniških festivalov in antologij.

2 Italijanščina

Italijanske bralce s Kosovelom prvič seznani italijanski slavist in prevajalec Luigi Salvini leta 1938 v antološki zbirki *Liriche slovene moderne*, ki je izšla izven tržaškega prostora »kot rezultat novega političnega ozračja med Italijo in Jugoslavijo« (Pirjevec, 1991, str. 501). Kosovel je zastopan s tremi pesmimi, isti prevajalec pa ga dobro

¹ Glede prevajanja Kosovela v številne druge jezike gl. Mezeg in Rozman 2024.

desetletje pozneje, tokrat s petimi pesmimi, vključi v obsežnejšo antologijo o slovenski poeziji od začetka do sodobnosti *Sempreverde e rosmarino*, ki izide v Rimu. Večina ostalih od skupno 12 antologij je izšla v zamejskem prostoru v Italiji ali Avstriji ter v Sloveniji (gl. 2.2). Med vidnejšimi antološkimi izdajami lahko izpostavimo nabor najpomembnejših prispevkov iz vseh letnikov tržaške revije *Umana* (*Antologia di Umana*, 1986), vključno s sedmimi Kosovelovimi pesmimi, v novejšem času pa obsežno tržaško antologijo *L'altra anima di Trieste* (2008) z devetimi pesmimi, ki jo je uredila literarna zgodovinarica Marija Pirjevec in je izšla pri tržaški Mladiki.

Odmevnejši prodor Kosovela na tuje trge lahko zasledimo v 60. letih 20. stoletja, ko pri pariški založbi Seghers izideta antologija slovenske poezije (*Anthologie de la poésie slovène*, 1962) in prva knjižna izdaja Kosovelove poezije v francoščini (*Kosovel: bibliographie, portraits, fac-similés*, 1965), kar je vzbudilo precejšnje zanimanje tudi v Italiji in Nemčiji (Košuta, 2011, str. 9). Kosovela postopoma začnejo upoštevati tržaški literarni krogi v okviru revije *Umana*, ki leta 1964 najprej izda francoski prevod *Ekstaze smrti*, leto pozneje pa sledijo prevodi več pesmi v italijanščini (Jan, 2000, str. 3). To potrjuje ugotovitev, da imajo pri posredovanju literature iz perifernih jezikov pomembno vlogo zunajliterarni dejavniki, kot je izdaja prevoda v jeziku z veliko količino simbolnega kapitala (prim. Mezeg in Grego, 2022). Pri tem so ključna prizadevanja literarnih posrednikov, ki se s pomočjo različnih poznanstev zavzemajo, da bi avtorja opazili tuji uredniki (prim. Jan, 2000, str. 3–4). Prav po zaslugi slovenskih posrednikov je leta 1971 pri majhnem tržaškem založniku izšla prva knjižna izdaja z izborom Kosovelovih pesmi v italijanskem prevodu (*Poesie di velluto e Integrali*) s spremno besedo Aurelie Gruber Benco, urednice revije *Umana*, in komentarjem Pavla Merkušja (Jan, 2000, str. 8). Izbor je bil večkrat ponatisnjen, pri isti založbi pa je izšel tudi z novim naslovom *Poesie e integrali* (gl. 2.1). Kljub številnim ponatisom so o njem poročali le nekateri tržaški časopisi, medtem ko ga širše po Italiji niso opazili (Jan, 2000, str. 5, 8).

Med vsemi tremi proučevanimi jeziki je največ knjižnih prevodov izšlo v italijanščini (23, od tega 10 ponatisov ali novih izdaj). Poleg prvega prevoda je bil ponatisnjen tudi trijezičen izbor *Kras/Carso/Karst*, ki v italijanski javnosti ni doživel večjega odmeva (Jan, 2000, str. 5), *Ostri ritmi/Aspri ritmi* z obsežnim uvodnim esejem Mirana Košute, *Tra Carso e caos: pre/sentimenti*, ki je izšel ob 110. obletnici pesnikovega rojstva, in izbor *Quel Carso felice*, katerega tisk je sofinanciral Trubarjev sklad. V množici

pesniških knjižnih izdaj izstopa izbor aforizmov in pregovorov, ki ga je uredila Jolka Milič (Trst, Antony, 2015). Pri revijalnih objavah prevladujejo regionalne italijanske revije, v dveh primerih pa so pesmi izšle tudi v rimskih revijah *La Ruota* in *La Scrittura*.² Poleg tega je Brajković (gl. 2.3) prevedel del Kosovelovih *Pesmi v prozi* v okviru svoje diplomske naloge.

Avtorji Kosovelovih knjižnih prevodov v italijanščino so najpogosteje primorski ali zamejski Slovenci, izrazito prevladuje Jolka Milič. Knjige so večinoma izšle pri majhnih tržaških ali videmskih založnikih z omejeno distribucijo, tri izdaje pa so izšle tudi v Sloveniji, kar pomeni, da se Kosovelova recepcija v Italiji osredotoča predvsem na Furlanijo – Julijsko krajino (Košuta, 2011, str. 9; M. Obit, osebna komunikacija, januar 2024). To potrjujejo tudi medijske objave o pesniku, ki od začetka 70. let 20. stoletja pa do danes večinoma izhajajo v regionalnih časopisih in revijah, kot so *Il Piccolo*, *Umana*, *Il Meridiano di Trieste* (prim. Jan, 2000, str. 8), objave v osrednjih italijanskih medijih pa lahko zasledimo le občasno (Battocletti, 2014; Ricci, 2008). Poleg tega so po podatkih sistema Nielsen Bookscan (2007–2023) prodajne številke Kosovelovih del v Italiji izredno nizke – skupno je bilo prodanih 1.788 izvodov štirih različnih del, pri čemer je najbolje prodajani izbor *Quel carso felice* (1.216 izvodov). Podatki seveda ne razkrivajo, ali so kupci knjig slovenski ali italijanski bralci (prim. Jan, 2000, str. 5).

Čeprav so avtorji strokovnih interpretacij Kosovelove poezije v italijanščini večinoma Slovenci, tomajskega pesnika cenijo tudi pomembne italijanske literarne osebnosti, pretežno iz Furlanije – Julijske krajine (npr. Bruno Meriggi, Arnaldo Bressan, Claudio Magris), nekatere študije pa so izšle tudi pri prestižnih založbah izven regijskega območja (prim. Košuta, 2011, str. 9).³

2.1 Knjižni prevodi

1. *Poesie di velluto e Integrali*

(prev. Jolka Milič, Pavle Merkù – Trst, L'Asterisco Editore, 1971, 2. popravljena izdaja 1971; pon. *Poesie e integrali* – Trst, L'Asterisco Editore/Trst, ZTT, 1972, pon. 1976, 1981)

² Poleg revij na seznamu je Kosovelova poezija v 70. in 80. letih 20. stoletja izšla tudi v tržaških revijah *La Bora*, *Il Meridiano di Trieste* in *Most* (prim. Jan, 2000, str. 19).

³ Magris, C. in Ara, A. (1982). *Trieste: un'identità di frontiera*. Einaudi. Knjiga je bila večkrat ponatisnjena, nazadnje leta 2015.

2. *Kras/Carso/Karst*

(prev. Luciano Morandini, Marino Vertovec, Marko Kravos – Trst, ZIT/Celovec, Borovlje, Drava, 1979, pon. 1980)

3. *Fra il nulla e l'infinito*

(prev. Gino Brazzoduro – Trst, ZIT, 1989)

4. *Majhen plašč/Il mantelluccio/Das Mäntelchen/Le petit manteau [...]*

(prev. Jolka Milič – Ljubljana, samozaložba, 1994)

5. *Ves svet je kakor/Tutto il mondo è come/Die ganze Welt ist wie/Le monde entier est comme [...]*

(prev. Jolka Milič – Ljubljana, samozaložba, 1994)

6. *Il ragazžino e il sole/Deček in sonce*

(prev. Michele Obit – Čedad, Novi Matajur, 1999)

7. *Ves svet je kakor: pesmi, integrali/Tutto il mondo è come: poesie, integrali*

(prev. Jolka Milič – Sežana, Občina, 2000)

8. *Il mio canto/Moja pesem*

(prev. Jolka Milič – Trst, Il ramo d'oro Editore, Tržaška knjigarna, 2002)

9. *Kons*

(prev. Jolka Milič – Trst, Il ramo d'oro Editore, Tržaška knjigarna, 2002)

10. *Ostri ritmi/Aspri ritmi*

(prev. Jolka Milič – Trst, ZIT, 2011, pon. e-knjiga 2020, prenovljena in popravljena izdaja 2024)

11. *Tra Carso e caos: pre/sentimenti*

(prev. Darja Betocchi – Trst, Comunicarte, 2014, pon. 2014, 2016)

12. *Non chiedermi cos'è la vita, vivi!/Ne vprašaj me, kaj je življenje, živi!*

(izb. Jolka Milič, prev. in prir. Stelio Villani – Trst, Antony, 2015)

13. *Quel Carso felice*

(prev. Michele Obit – Trst, Transalpina, 2017, pon. 2020)

2.2 Antologije1. *Liriche slovene moderne*

(ur. in prev. Luigi Salvini – Ljubljana, Akademsko založba/Neapelj, Istituto superiore orientale, 1938, 96–101)

2. *Sempreverde e rosmarino*

(ur. in prev. Luigi Salvini – Rim, Carlo Colombo, 1951, 254–260)

3. *Introduzione alla storia culturale e politica slovena a Trieste nel'900*

(ur. Jože Pirjevec, prev. Jolka Milič – Trst, Provincia, 1983, 91–96)

4. *Antologia di Umana – rivista di politica e di cultura: 1951–1973*

(ur. Aurelia Gruber Benco, prev. Filibert Benedetič, Silvia Miniussi – Trst, *Umana*, 1986, 180–181, pon. prevodov, ki jih je ista revija objavila leta 1965)

5. *Vilenica Desetnica 1986–1995*

(prev. Jolka Milič – Ljubljana, Društvo slovenskih pisateljev, 1995, 26)

6. *Carso: due lingue, un altipiano*

(prev. Darja Betocchi – Monfalcone, Edizioni della Laguna, 2000, 23, 94–95)

7. *Literatura brez mej/Obne Grenzen/Senza confini*

(ur. Jožef Strutz, Peter Rustja, prev. Darja Betocchi, Gino Brazzoduro, Peter Rustja – Celovec, Ljubljana, Dunaj, Mohorjeva družba, 2000, 154–157)

8. *Poesia/Pesem/Puisie*

(prev. Gino Brazzoduro – Burgant, 2002, 26–27)

9. *Antologija slovenskih pesmi za otroke/Antologia di poesie slovene per bambini*

(prev. Alenka Adamič, Anna Angiolini, Nataša Codrich, Aleksija Leone – Trst, Pedagoški in družboslovni licej Anton Martin Slomšek, 2005)

10. *L'altra anima di Trieste: saggi, racconti, testimonianze, poesie*
(ur. Marija Pirjevec, prev. Diomira Fabjan Bajc, Marko Kravos, Luciano Morandini, Miran Košuta, Jolka Milič – Trst, Mladika, 2008, 118–122, 136–137, 146–147, 157–158, 185, 216)
11. *Versi sospesi ... tra due culture/Oprti verzji ... med dvema kulturama*
(ur. Massimo Battistin idr., prev. Gino Brazzoduro – Melegnano, Montedit, 2012, 12–23)
12. *3 Wege/3 poti/3 percorsi: Ernst Goll, Srečko Kosovel, Carlo Michelstaedter*
(prev. Jolka Milič – Gradec, Artikel-VII-Kulturverein für Steiermark – Pavelhaus, 2016, 151–173)

2.3 Članki/študije

1. *Antologia della lirica jugoslava contemporanea*
(prev. Luigi Salvini – Rim, *La Ruota*, 2 (3–4), 1938, 36)
2. *Omaggio a Srečko Kosovel*
(prev. Filibert Benedetič, Silvia Miniussi – Trst, *Umana*, 14 (1–3), 1965, 16–17)
3. Renzo Sanson, *Giovane frenesia, precoce autunno*
(prev. Jolka Milič – Trst, *Il Piccolo*, 12. 3. 1994, 3)
4. Robert Dedanaro, *Un breve bagliore, cinque poesie di Srečko Kosovel*
(prev. Gino Brazzoduro, Jolka Milič – Rim, *La Scrittura*, 2, 1996, 45–51)
5. Sergio Pipan, *Un contributo a due voci su Srečko Kosovel*
(Trst, *Trieste artecultura*, 3 (8–9), 2000, 18)
6. Patrizia Vascotto, *Tutto il mondo è come*
(prev. Jolka Milič – Trst, *Trieste artecultura*, 3 (8–9), 2000, 19)
7. Ivan Brajković, *Srečko Kosovel "Pesmi v prozi": contestualizzazione nella letteratura europea, anglo-americana e slovena e prova di traduzione*

(prev. Ivan Brajković – Univerza v Vidmu, Fakulteta za tuje jezike in literature, diplomsko delo, 2011, 38–55)

2.4 Drugo

1. *Zborovske pesmi na tekste Srečka Kosovela/Liriche per coro su testi di Srečko Kosovel* (notno gradivo)

(izb. Alojz Srebotnjak, prev. L. S. – Ljubljana, Društvo slovenskih skladateljev, 1989–1990)

3 Nemščina

Podobno kot v italijanščini se tudi v nemščini prvi prevodi Kosovelove poezije najprej pojavijo v antologijah, in sicer le leto dni po pesnikovi smrti, ko avstrijski pesnik in prevajalec Josef Kalmer v izbor sodobne evropske lirike (*Europäische Lyrik der Gegenwart 1900–1925*; gl. 3.2) vključi dve Kosovelovi pesmi. Po dolgoletnem zatišju leta 1964 v Nemčiji izide antologija *Jugoslawische Lyrik der Gegenwart* nemškega pisatelja Herberta Gottschalka, ki prav tako vključi dve pesmi. Porast prevodov lahko opazimo v 70. letih 20. stoletja, ko antologiji *Neue slowenische Lyrik* (Salzburg, Otto Müller, 1971) z obsežnejšim naborom Kosovelove poezije sledi prva knjižna izdaja pri Münchenski založbi Trofenik leta 1976 (*Integrale*; gl. 3.1).

Med vidnejšimi knjižnimi izdajami v nemščini je zagotovo prvi celostni prevod dela *Integrali '26* (ur. Anton Ocvirk, Cankarjeva založba, 1967), za katerega je poskrbel Erwin Köstler (*Integrale*, Celovec, Drava, 1999). Najširše zasnovano prevodno izdajo Kosovelove literarne zapuščine v nemščini predstavlja izbor *Mein Gedicht ist mein Gesicht: Erfindung einer orphischen Landschaft* (izb. in prev. Ludwig Hartinger, Thanhäuser, 2004) (Köstler, 2006, str. 278). Prevod je izšel ob 100. obletnici Kosovelovega rojstva, skoraj 20 let pozneje pa je bil na pobudo prevajalca v prenovljeni in razširjeni obliki ponatisnjen pri salzburški založbi Otto Müller. Za ponatis so se odločili, ker so pri založbi že izdali Georga Trakla, avstrijskega sodobnika Kosovela s podobno življenjsko usodo (A. Kleibel, osebna komunikacija, oktober 2023). Poleg tega so Kosovelovi posredniki želeli, da bi bil slovenski pesnik ponovno dostopen nemško govorečim bralcem, tokrat pri večji založbi s profesionalno distribucijo (C. Thanhäuser, osebna komunikacija, oktober 2023). Knjiga je med drugim izšla s subvencijo JAK, kar je pri pesniških izdajah še posebej

pomembno, saj stroškov izdaje knjige nikoli ne morejo v celoti pokriti z zaslužkom od prodaje (A. Kleibel, osebna komunikacija, oktober 2023). Za prevod je avstrijski prevajalec Ludwig Hartinger, ki se je s pesnikom seznanil prek francoščine, prav zaradi njega pa se je tudi naučil slovenščine (Kondrič Horvat, 2009, str. 163), leta 2023 prejel nagrado Fabjana Hafnerja. Ponatisnjeni so bili tudi trijezična bibliofilska izdaja kraške lirike *Kras/Carso/Karst* ter izbora *Gedichte: Slowenisch-Deutsch* in *Gedicht ist Karst: Gedichte Slowenisch-Deutsch*.

Poleg Hartingerja si je za posredovanje Kosovela v nemščino prizadeval koroški slovenski založnik Lojze Wieser, ki je hkrati s knjižnimi prevodi izdal antološke serije *Europa erlesen* (gl. 3.2). Po drugi strani je Kosovel priljubljen pri avstrijskem založniku Christianu Thanhäuserju, ki je s pesnikom in Krasom že pred leti vzpostavil tesne vezi, njegove knjige pa odkupujejo predvsem zbiratelji (C. Thanhäuser, osebna komunikacija, oktober 2023).

Skupno so Kosovelovi nemški prevodi izšli v 14 antoloških zbirkah, kar je več kot v italijanščini, med izdajatelji pa prevladujejo avstrijske založbe. Medijsko najodmevnejša antologija doslej je *Mein Nachbar auf der Wolke* iz leta 2023, ki je nastala po naročilu Nemške akademije za jezik in slovstvo, izšla pa je pri večji ugledni založbi Hanser iz Münchna s pomočjo subvencij JAK, mreže Traduki in Skice Berlin. Zabeležili smo še štiri objave prevodov Kosovelovih pesmi v člankih, večinoma v avstrijskih revijah in v eni slovenski, ter literarno študijo z novimi prevodi pesmi in dokumentov, ki jo je uredil Jozej Strutz (*Rote Rakete*, Celovec, Rapial, 2014) (gl. 3.3).

Kljub številnim prevodom je recepcija Kosovela pri nemško govorečih bralcih in recenzentih zelo skromna (Köstler, 2006, str. 280–281). K temu je najverjetneje botrovalo to, da so Kosovelovi prevodi pretežno izhajali pri manjših založnikih z omejeno distribucijo, kar potrjujejo tudi redke recenzijske objave v osrednjih časopisih v nemščini (npr. Rakusa, 1997, 2004). Dejstvo, da sta razširjeni izbor *Mein Gedicht ist mein Gesicht* in antologija *Mein Nachbar auf der Wolke* v zadnjih letih izšla pri vidnejših založbah z boljšo distribucijo, je Kosovelu zagotovo prineslo večjo vidnost. K temu je nesporno pripomogel tudi okvir častnega gostovanja Slovenije na Frankfurtskem knjižnem sejmu leta 2023, ko je bil Kosovel večkrat predstavljen na literarnih prireditvah v Avstriji in Nemčiji. V tem obdobju smo o omenjenih najnovejših delih zabeležili več medijskih objav v nacionalnih nemških časopisih (npr. Bleutge, 2023; Knott, 2023; Müller, 2023; von Sternburg, 2023), med vidnejšimi

učinki tovrstne promocije pa je uvrstitev knjige *Mein Gedicht ist mein Gesicht* na nemški seznam pesniških priporočil za leto 2024 (Lyrik-Empfehlungen).

3.1 Knjižni prevodi

1. *Integrale*

(izb. in prev. Wilhelm Heiliger – München, Trofenik, 1976)

2. *Kras/Carso/Karst*

(prev. Andrej Kokot, Helmut Scharf – Trst, ZTT/Celovec, Borovlje, Drava, 1979, pon. 1980)

3. *Ahnung von Zukunft: Gedichte*

(prev. Astrid Philippsen, prepesnili Heinz Czechowski, Kurt Drawert, Uwe Kolbe, Astrid Philippsen, Richard Pietrass – Leipzig, Philipp Reclam jun., 1986)

4. *Gedichte: Slowenisch-Deutsch*

(prev. Ludwig Hartinger – Celovec, Wieser, 1988, 2. popravljena izdaja 1992)

5. *Mein Gedicht ist Karst: Gedichte Slowenisch-Deutsch*

(prev. Ludwig Hartinger – Celovec, Wieser, 1994, pon. 1996)

6. *Majben plašč/Il mantelluccio/Das Mäntelchen/Le petit manteau [...]*

(prev. Ilse Pollack – Ljubljana, samozaložba, 1994)

7. *Ves svet je kakor/Tutto il mondo è come/Die ganze Welt ist wie/Le monde entier est comme [...]*

(prev. Astrid Philippsen – Ljubljana, samozaložba, 1994)

8. *Integrale: Gedichte/Integrali: pesmi*

(prev. Jozej Strutz – Celovec, Carinthia, 1996)

9. *Integrale/Integrali '26*

(prev. Erwin Köstler – Celovec, Drava, 1999)

10. *Der Knabe und die Sonne/Deček in sonce*

(prev. Maja Haderlap – Čedad, Zadruga Novi Matajur/Celovec, Drava, 2000)

11. *Moj črni tintnik; Nokturno: Kosovelov brevir/Mein schwarzes Tintenfass; Notturmo: Handbuch für Kosovel-Leser*

(prev. Jozej Strutz – Celovec, Rapial, 2003)

12. *Mein Gedicht ist mein Gesicht: Erfindung einer orphischen Landschaft*

(izb. in prev. Ludwig Hartinger – Ottensheim, Thanhäuser, 2004; Salzburg, Dunaj, Otto Müller, 2023, prenovljena in razširjena izdaja)

13. *Offen.02: ausgewählte Gedichte und Gedanken von Srečko Kosovel/Odprto.02: izbrane pesmi in misli Srečka Kosovela*

(izb. in ur. Mateja Kralj, prev. Ludwig Hartinger – Sežana, Društvo Konstruktivist, 2024)

3.2 Antologije

1. *Europäische Lyrik der Gegenwart 1900–1925*

(ur. in prev. Josef Kalmer – Dunaj, Leipzig, Zahn & Diamant, 1927, 209–210)

2. *Jugoslawische Lyrik der Gegenwart*

(ur. Herbert Gottschalk, prev. Franjo Smerdu – Gütersloh, Mohn, 1964, 24–26)

3. *Neue slowenische Lyrik*

(ur. Paul Kruntorad, prev. Wilhelm Heiliger, Franjo Smerdu – Salzburg, Otto Müller, 1971, 16–21)

4. *Auf der Karte Europas ein Fleck*

(ur. Manfred Peter Hein, prev. Hans-Joachim Lanksch, Ivan Ivanji, Manfred Peter Hein – Zürich, Ammann, 1991, 40–41, 92–93, 124–125, 274–275)

5. *Vilenica Desetnica 1986–1995*

(prev. Ludwig Hartinger, Uwe Kolbe – Ljubljana, Društvo slovenskih pisateljev, 1995, 24–25, 27–29)

6. *Europa erlesen: Karst*

(ur. Lojze Wieser, prev. Ludwig Hartinger – Celovec, Wieser, 1997, 30, 60, 63, 160, 168, 171, 190, 201, 218)

7. *Europa erlesen: Triest*

(ur. Susanne Gretter, prev. Ludwig Hartinger – Celovec, Wieser, 1997, 47–48, 99, 105, 210)

8. *Europa erlesen: Kärnten*

(ur. Lojze Wieser, prev. Ludwig Hartinger – Celovec, Wieser, 1998, 177)

9. *Im Schatten der Worte*

(prev. Ludwig Hartinger – Ottensheim, Thanhäuser, 1998)

10. *Europa erlesen: Ljubljana*

(ur. Denis Poniž, Lojze Wieser, prev. Wilhelm Heiliger – Celovec, Wieser, 1999, 59, 179)

11. *Dober večer, sosed!: od Altenberga do Župančiča/ Guten Abend, Nachbar!: od Altenberga do Župančiča*

(ur. Matjaž Kmecl, Georg Pichler, prev. Erwin Köstler – Celovec, Drava, 2000, 66–67)

12. *Literatura brez mej/ Ohne Grenzen/ Senza confini*

(ur. Jozej Strutz, Peter Rustja, prev. Jozej Strutz – Celovec, Ljubljana, Dunaj, Mohorjeva družba, 2000, 154–157)

13. *3 Wege/ 3 poti/ 3 percorsi: Ernst Goll, Srečko Kosovel, Carlo Michelstaedter*

(prev. Erwin Köstler, Ludwig Hartinger – Gradec, Artikel-VII-Kulturverein für Steiermark – Pavelhaus, 2016, 99–122)

14. *Mein Nachbar auf der Wolke: slowenische Lyrik des 20. und 21. Jahrhunderts*

(ur. Matthias Göritz, Amalija Maček in Aleš Šteger po naročilu Nemske akademije za jezik in slovstvo, prev. Ludwig Hartinger, Matthias Göritz, Amalija Maček, Uwe Kolbe – München, Hanser, 2023, 19–23, 199)

3.3 Članki/študije

1. *Literatur und Kritik*

(prev. Wilhelm Heiliger – Salzburg, 8 (76/77), 1973, 348–349)

2. *Pesmi: Srečko Kosovel v nemščini*

(prev. Ludwig Hartinger – Ljubljana, *Naši razgledi*, 37 (22), 18. 11. 1988, 691)

3. Janez Vrečko, *Kurzer Hinweis auf die Slowenische Avantgarde und Srečko Kosovel*

(prev. Ludwig Hartinger – Salzburg, *Literatur und Kritik*, 27 (263/264), 1992, 86–88)

4. Jozej Strutz, *Srečko Kosovel (1904–1926) und seine Dichtung*

(prev. Jozej Strutz – Celovec, *Die Brücke*, 1–2, 1996, 92–95)

5. Jozej Strutz, *Rote Rakete: der slowenische Avantgarde-Lyriker Srečko Kosovel: mit neu übersetzten Dokumenten und Gedichten*

(ur. in prev. Jozej Strutz – Celovec, Rapial, 2014)

3.4 Drugo

1. *Astralna erotika. Del 1: pesmi Srečka Kosovela: samospevi za glas in klavir/ Astrale Erotik. Teil 1: Gedichte von Srečko Kosovel: Lieder für Gesang und Klavier* (notno gradivo)

(izb. Vilko Ukmar, prev. Stana Vinšek – Ljubljana, Društvo slovenskih skladateljev, 1968)

2. *Astralna erotika. Del 2: pesmi Srečka Kosovela: samospevi za glas in klavir/ Astrale Erotik. Teil 2: Gedichte von Srečko Kosovel: Lieder für Gesang und Klavier* (notno gradivo)

(izb. Vilko Ukmar, prev. Stana Vinšek – Ljubljana, Društvo slovenskih skladateljev, 1968)

4 Francoščina

Srečko Kosovel je bil s francoščino in Francijo povezan prek študija romanistike na ljubljanski Filozofski fakulteti in prijatelja Petra Martinca, ki ga je zalagal s francoskimi knjigami, revijami in informacijami o umetniških trendih (gl. Čok, 2014). Kosovelu Francije nikoli ni uspelo obiskati, so pa bile njegove pesmi že kmalu po

njegovi smrti dostopne francoskim bralcem. Prvi prevod Kosovelove pesmi v francoščini je bil *L'Extase de la mort* (*Ekstaza smrti*), izšel pa je leta 1935 pri pariški založbi Delagrave v antologiji jugoslovanske poezije 19. in 20. stoletja (*Anthologie de la poésie yougoslave des XIXe et XXe siècles*; gl. 4.2). Prevod sta izdelala beograjska profesorja Miodrag ter Savka Ibrovac in ga dve leti pozneje vključila v poglavje o slovenski poeziji po prvi svetovni vojni znotraj njunega obsežnega članka o sodobni jugoslovanski poeziji, ki je izšel v beograjski reviji balkanskih študij.

Največ francoskih prevodov Kosovelovih pesmi je bilo objavljenih v 60. in 70. letih 20. stoletja, pri čemer so zlasti pomembne izdaje pri pariški založbi Pierre Seghers. Kot prvo omenimo antologijo slovenske poezije (*Anthologie de la poésie slovène*) iz leta 1962, v kateri najdemo osem Kosovelovih pesmi, ki jih je v francoščino prevedel Viktor Jesenik, najplodovitejši prevajalec slovenske poezije v francoščino (Mezeg, 2020, str. 253), priredil oz. prepesnil pa francoski pesnik, pisatelj in prevajalec Marc Alyn, po mnenju katerega je Kosovel od vseh velikih slovenskih pesnikov zaradi podobnosti z Arthurjem Rimbaudom nedvomno najbližje Francozom (1962, str. 8). »Ko bo njegovo delo končno prevedeno,« je takrat zapisal Alyn, »bomo dojeli, da si ta mladi mož ne zasluži samo mesta med največjimi jugoslovanskimi pesniki, temveč med glavnimi glasovi moderne,« (prav tam) pri čemer je citiral verz iz Kosovelove pesmi *Extase de la mort*.

O tem, da je Alyn, ki se je zavzemal »za objavo in predstavitev slovenske poezije v francosko govorečem prostoru« (Kastelic, 2008, str. 15), prepoznal vrednost Kosovelovega dela, nedvomno priča dejstvo, da je v sodelovanju s Cenetom Vipotnikom, Dragom Šego in Kajetanom Kovičem tri leta pozneje pri isti založbi v eminentni zbirki *Poètes d'aujourd'hui* 127 objavil prvo samostojno zbirko prevodov Kosovelovih pesmi v francoščini (*Srečko Kosovel: bibliographie, portraits, fac-similés*). Zbirko, ki je spodbudila zanimanje za Kosovela v Italiji in Nemčiji (Košuta, 2011, str. 9), uvaja skoraj sto strani dolga Alynova spremna študija o Kosovelovem življenju in delu, obogatena z nekaj fotografijami, sledi pa ji 67 Kosovelovih pesmi v francoskem prevodu tandema Jesenik-Alyn, ki je od 60. let 20. stoletja do začetka 21. stoletja sodeloval pri nastanku francoskih prevodov številnih drugih slovenskih pesnikov, med drugim Bora, Gradnika, Kocbeka, Prešerna, Vipotnika in Župančiča (Mezeg, 2020, str. 254). Nekaj Kosovelovih pesmi v prevodu Jesenika in Alynja je v prispevku, ki je leta 2002 izšel v antologiji evropskih avtorjev z začetka 20. stoletja (*Auteurs européens du premier XXe siècle*) pri bruseljski založbi De Boeck, navedla

profesorica slovenščine na pariškem inštitutu Inalco in prevajalka Antonia Bernard, analize prevodov nekaterih njegovih pesmi v francoščino pa sta se lotila Kastelic (2008) v svojem diplomskem delu in A. Banko (2010) v prispevku za revijo *Apokalipsa* (gl. 4.3). Oba ugotavljata, da so francoski prevodi večinoma zvesti izvirniku, z »odstopanji tu in tam« (Banko, 2010, str. 156), rime pa so večinoma kompenzirane, včasih tudi ohranjene (Kastelic, 2008, str. 26, 48).

S prevajanjem slovenskih pesnikov v francoščino se je v istem obdobju ukvarjal tudi slikar Veno Pilon. Nekaj njegovih prevodov Kosovelovih pesmi je bilo leta 1964 objavljenih v francoski literarni reviji *DIRE*, ki jo je izdal slovensko-francoski pesnik, slikar, tiskar in založnik Jean Vodaine, rojen kot Vladimir Kavčič, leta 1969 pa so bili objavljeni še v članku v primorski reviji *Srečanja* (gl. 4.3). Pilonov cilj je bil sicer že pred tem objaviti antologijo slovenske poezije z delovnim naslovom *Même un petit peuple chante, la poésie slovène des origines à nos jours*,⁴ vendar mu je idejo po besedah njegovega sina Dominiqua Pilona ukradel neki kulturni ataše na jugoslovanskem veleposlaništvu v Parizu (gl. Narguet, 2021). Ta je stopil v stik z Marcom Alynom, ki je s pomočjo prijatelja Pierra Seghersa antologijo izdal leta 1962 (prav tam). Pilonovi prevodi slovenske poezije so po težavah z iskanjem založnika in njegovi bolezni (gl. Ferlež, 2022, str. 93) končno izšli leta 1970 v kratki antologiji *Œillets rouges pour Paris*,⁵ ki jo je izdal Jean Vodaine. V njej so objavljene pesmi 16 slovenskih pesnikov, povezanih s Parizom, med njimi tudi Kosovelova pesem *Le vent* (*Veter*). Prevode sta pregledala in popravila Vodaine ter francoski pesnik in tipograf Arthur Praillet. Kot navaja Ferlež (prav tam, str. 94), so prevodi »tehnično dovršeni in vsebinsko zelo točni«, v njih ni zaznati »nikakršne prevajalske svobode, zato so mestoma [...] v francoščini nekoliko trdi«.

Zadnja v Franciji izdana antologija je prav tako izšla pri založbi Pierre Seghers (*La poésie slovène contemporaine. Anthologie*, 1971). Pri njenem nastanku so sodelovali isti uredniki, pisci spremnih besed in prevajalci kot pri antologiji iz leta 1962, le da je ta približno polovico krajša, pokriva pa 50 let slovenske poezije 20. stoletja. Med vsemi pesniki je najbolj zastopan prav Kosovel s prevodi 16 pesmi; šest jih je bilo objavljenih že v antologiji iz leta 1962 (npr. *Ballade*, *Extase de la mort*, *Tragédie sur l'Océan*), vendar so prevodi v novejši izdaji nekoliko spremenjeni.

⁴ V slovenščini »Tudi majhen narod poje, slovenska poezija od začetkov do danes«.

⁵ V slovenščini »Rdeči nageljni za Francijo«.

Nekaj Kosovelovih pesmi je bilo v raznovrstnih večjezičnih izdajah objavljenih v Sloveniji v 90. letih 20. stoletja, med drugim v antologiji *Vilenica Desetnica 1986–1995*, kjer najdemo prevode treh Kosovelovih pesmi v francoščini (*Pressentiment*, *Les murs noirs* in *Integraux*), ki so delo tandema Jesenik-Alyn. Njuno prevajalsko delo v 21. stoletju nadaljuje v Franciji rojena in živeča Zdenka Štimac, izjemno plodovita književna prevajalka slovenskega rodu (gl. Mezeg, 2020, str. 253), ki je leta 2012 ustanovila založbo Éditions franco-slovènes & Cie, da v Franciji lahko izdaja prevode slovenskih avtorjev in deli s svojimi prijatelji tisto, kar ji je všeč (Z. Štimac, osebna komunikacija, marec 2024). Leta 2018 je v njenem izboru in prevodu izšla druga samostojna zbirka Kosovelovih pesmi v francoščini (*Srečko Kosovel: Un tournesol sur l'épaule*),⁶ namenjena otrokom. V njej najdemo 33 pesmi, razvrščenih v pet tematskih sklopov (uvod, jutro, dan, večer in noč), ki jih spremljajo barvne ilustracije francoskih otrok. Štiri leta pozneje je v sodelovanju s sežanskim društvom Konstruktivist ter s podporo JAK in občine Sežana v francoščino prevedla in izdala še žepno izdajo dotlej večinoma še neprevedenih Kosovelovih pesmi, pesmi v prozi ter misli iz dnevnishkih zapisov oz. beležk (*Srečko Kosovel. Ouvert: pensées et poèmes choisis*), ki je v slovenščini prvotno izšla leta 2015 (*Odprto*), štiri leta pozneje pa še v prenovljeni, razširjeni in dopolnjeni izdaji (*Odprto.02*). Ta predstavlja tretjo in doslej zadnjo samostojno zbirko prevodov Kosovelovih pesmi v francoščini.

V primerjavi z italijanščino in nemščino je bera prevodov Kosovelovih del najnižja v francoščini. Pomembne so bile predvsem izdaje pri pariški založbi Pierre Seghers v 60. oz. 70. letih 20. stoletja, ki so glas o Kosovelu ponesle tudi v sosednje države, niso pa doživele ponatisov. Njegovi najpomembnejši posredniki so bili francoski pesnik Marc Alyn ter prevajalca Viktor Jesenik in Venio Pilon v sodelovanju z Jeanom Vodainom, v zadnjem času pa predvsem Zdenka Štimac. Po dostopnih virih je bil Kosovel v francoskih medijih (npr. v najbolj branih časopisih *L'Express*, *Le Figaro*, *Le Monde*) občasno omenjen predvsem v člankih o Trstu in Borisu Pahorju, npr. kot »melanholični pesnik s Krasa« (Raphaël, 1995) in »slovenski Rimbaud« (Noiville, 2013), nekaj omemb in predstavitev njegovega dela pa zasledimo tudi v spletnih blogih (npr. *La bouche à oreilles*, kjer so predstavljene tri njegove pesmi z redkimi, sicer pozitivnimi odzivi bralcev) in v dnevnishkih zapisih *Carnets du lent chemin* pesnika in pisatelja Joëla Verneta (2019). Večkrat je omenjen tudi v povezavi s hrvaškim umetnikom Matijo Ferlinom in njegovim performansom *Sad Sam Lucky*,

⁶ V slovenščini »Srečko Kosovel: Sončnica na rami«.

ki govori o imaginarnem srečanju s Kosovelom. Kosovel v francosko govorečem svetu torej ni neznano ime, res pa je, da so zanj slišali predvsem ozki krogi ljubiteljev poezije. Večjega odmeva mu nista prinesli niti zadnji sicer zelo lepi knjižni izdaji njegovih pesmi, ki pa sta izšli iz pretežno ljubiteljskih vzgibov (gl. 4.1).

4.1 Knjižni prevodi

1. *Srečko Kosovel: bibliographie, portraits, fac-similés*

(izb. Marc Alyn, Cene Vipotnik, Drago Šega, Kajetan Kovič, prev. Viktor Jesenik, prir. Marc Alyn – Pariz, Pierre Seghers (zbirka *Poètes d'aujourd'hui* 127), 1965)

2. *Majben plašč/Il mantelluccio/Das Mäntelchen/Le petit manteau [...]*

(prev. Viktor Jesenik – Ljubljana, samozaložba, 1994)

3. *Ves svet je kakor/Tutto il mondo è come/Die ganze Welt ist wie/Le monde entier est comme [...]*

(prev. Viktor Jesenik – Ljubljana, samozaložba, 1994)

4. *Srečko Kosovel: Un tournesol sur l'épaule*

(izb. in prev. Zdenka Štimac – Montreuil, Éditions franco-slovènes & Cie (zbirka *Poezija Jeunesse*)/Tingueux, Centre de créations pour l'enfance, 2018)

5. *Srečko Kosovel. Ouvert: pensées et poèmes choisis*

(izb. in ur. Mateja Kralj, prev. Zdenka Štimac – Montreuil, Éditions franco-slovènes & Cie/Sežana, Društvo Konstruktivist, 2022)

4.2 Antologije

1. *Anthologie de la poésie yougoslave des XIXe et XXe siècles*

(ur. in prev. Miodrag in Savka Ibrovac – Pariz, Delagrave, 1935, 365–366)

2. *Anthologie de la poésie slovène*

(izb. Cene Vipotnik, Drago Šega, Jože Kastelic, prev. Viktor Jesenik, prir. Marc Alyn – Pariz, Pierre Seghers, 1962, 147–157)

3. *Œillets rouges pour Paris: petite anthologie de poèmes slovènes*

(prev. Veno Pilon, prir. Arthur Praillet, Jean Vodaine – Basse-Yutz, J. Vodaine, 1970, 25)

4. *La poésie slovène contemporaine. Anthologie.*

(izb. Cene Vipotnik, Drago Šega, Jože Kastelic, prev. Viktor Jesenik, prir. Marc Alyn – Pariz, Pierre Seghers, 1971, 11–21)

5. *Vilenica Desetnica 1986–1995*

(prev. Viktor Jesenik, prir. Marc Alyn – Ljubljana, Društvo slovenskih pisateljev, 1995, 23–24, 27)

4.3 Članki

1. Miodrag in Savka Ibrovac, *La poésie yougoslave contemporaine*

(prev. Miodrag in Savka Ibrovac – Beograd, Institut balkanique, *Revue internationale des études balkaniques*, III (I), 1937, 58–59)

2. Jean Vodaine, *DIRE, revue trimestrielle*

(prev. Veno Pilon – Montpellier, *DIRE*, 7, 1964)

3. *Lirica di Srečko Kosovel*

(prev. Viktor Jesenik – Trst, *Umana*, 13 (10–12), 1964, 24)

4. *Drobna antologija primorskih pesnikov v francoščini*

(prev. Veno Pilon – Nova Gorica, *Srečanja*, 4 (21/22), 1969, 49–52)

5. Antonia Bernard, *Kosovel: 1904–1926, Slovène*

(prev. Viktor Jesenik, prir. Marc Alyn – V: Auteurs européens du premier XXe siècle. De la drôle de paix à la drôle de guerre 1923–1939, Bruselj, De Boeck Université, 2002, 167–173)

6. Anja Banko, *S. Kosovel: Nihilomelanholija*

(prev. Viktor Jesenik, prir. Marc Alyn – Ljubljana, *Apokalipsa*, 142, 2010, 149–157)

4.4 Drugo

1. *Izbrane pesmi za glas in klavir/Poésies choisies pour chant et piano* (notno gradivo) (izb. Marjan Kozina, prev. Marija Kovač – Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1964, 26–36)

5 Sklep

Med obravnavanimi jeziki največ prevodov Kosovelovih pesmi najdemo v italijanščini, ki ji sledi nemščina, najmanj pa v francoščini. Kljub temu so francoski prevodi v 60. letih 20. stoletja odigrali zelo pomembno vlogo, saj so, kot je bilo že omenjeno, spodbudili zanimanje za Kosovela v Italiji in Nemčiji (Košuta, 2011, str. 9).

Rezultati kažejo, da je imela pri nastanku in objavi prevodov na vsakem od treh trgov ključno vlogo pečica literarnih posrednikov, med katerimi so večinoma Slovenci ali, redkeje, tuji ljubitelji poezije. Kljub precejšnjemu številu prevodov v italijanščino je pomembno omeniti, da so ti izšli predvsem pri založbah na območju Furlanije – Julijske krajine, torej v naši neposredni sosesčini, kjer živi slovenska narodna manjšina, v drugih delih Italije pa za Kosovela ni bilo opaznejšega zanimanja. Tudi na nemškem in francoskem govornem področju je recepcija v sodobnem času zelo skromna, kar gre pripisati izdajam pri večinoma butičnih založbah z majhno distribucijsko mrežo, ki jim večinoma ne uspe priti do vidnejših objav in recenzij v medijih (Z. Štimac, osebna komunikacija, marec 2024). Izjemo predstavlja povečana medijska pozornost za Kosovelovo poezijo in objave pri vidnejših založbah na nemško govorečem trgu, do česar verjetno ne bi prišlo v takšnem obsegu brez gostovanja Slovenije na knjižnem sejmu v Frankfurtu. Poleg tega moramo upoštevati, da je Kosovel pisal visoko literaturo, ki med drugim temelji na nadrealizmu, konstruktivizmu in ekspresionizmu, kar pomeni, da njegova dela dosežejo ozek krog bralcev, ki je tudi literarno izobražen (Jan, 2000, str. 12).

Kosovelovim delom torej ni uspelo prodreti med širšo publiko na proučevanih ciljnih trgih, kar med drugim kažejo tudi nizke prodajne številke. V tujini ga izdajajo predvsem ljubitelji poezije, za katere je ekonomski dobiček povsem drugotnega pomena, saj se poezija že tako ali tako veliko težje prodaja od proze (E. Köstler, osebna komunikacija, januar 2024).

Zahvala

Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa Medkulturne literarnovedne študije (P6-0265), ki ga financira Agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS (ARIS) iz državnega proračuna.

Literatura

- Banko, A. (2010). S. Kosovel: Nihilomelanholija. *Apokalipsa*, 142, 149–157.
- Battocletti, C. (23. 3. 2014). Trieste ricorda i 110 anni dalla nascita di Srečko Kosovel, uno dei padri della poesia slovena. *Il Sole 24 Ore*.
<https://cristinabattocletti.blog.ilsole24ore.com/2014/03/23/trieste-ricorda-i-110-anni-dalla-nascita-di-srecko-kosovel-uno-dei-padri-della-poesia-slovena/>
- Bleutge, N. (13. 10. 2023). Mehr Dichter als Kleingärtner. *Süddeutsche Zeitung*.
<https://www.sueddeutsche.de/kultur/slowenien-frankfurter-buchmesse-lyrik-literatur-anthologie-mein-nachbar-auf-der-wolke-ales-steger-amalija-macek-matthias-goeritz-1.6287270>
- Čok, L. (2014). *Srečko in Peter: esej o prijateljstvu med Petrom Martincem in Srečkom Kosovelom*. Kulturno društvo Peter Martinc, Univerzitetna založba Annales.
- Ferlež, U. (2022). *Ne delam umetnosti. Delam stvari. Delam stvari, da bi bolje služil poeziji. Pregled pesniškega opusa Jeana Vodaina* [Magistrska naloga, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko]. Repozitorij Univerze v Ljubljani.
- Jan, Z. (2000). Srečko Kosovel pri Italijanih. *Primerjalna književnost*, 23(2), 1–26.
- Jan, Z. (2001). *Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih. Bibliografski dodatek*. Rokus, Slavistično društvo Slovenije.
- Kastelic, M. P. (2008). *Primerjava italijanskih in francoskih prevodov poezije Srečka Kosovela* [Diplomska naloga, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za romanske jezike in književnosti].
- Kleibel, A. (18. 10. 2023). Intervju je izvedla Julija Rozman.
- Knott, M. L. (11. 8. 2023). Im Lachen liegt eure Zukunft! *Perlentaucher*.
<https://www.perlentaucher.de/tagtigall/ueber-den-slowenischen-dichter-srecko-kosovel.html>
- Kondrič Horvat, V. (2009). Zum Wortschmuggler und Wortlandstreicher Ludwig Hartinger: Transkulturalität im Schreiben leben. *Estudios filológicos alemanes*, 18, 159–167.
- Košuta, M. (1997). *Scritture parallele: dialoghi di frontiera tra letteratura slovena e italiana: studi e saggi*. Lint.
- Košuta, M. (2011). Come un razzo rosso ... V Srečko Kosovel, *Ostri ritmi/Aspri ritmi* (str. 7–53). ZTT.
- Košuta, M. (2014). Italijanski knjižni prevodi slovenskega leposlovja: kronološka bibliografija (2000–2013). *Przekłady Literatur Słowiańskich*, 5(1), 231–243.
- Košuta, M. (1. 2. 2024). Intervju je izvedla Julija Rozman.
- Kovač, A. (2. 7. 2021). Intervju je izvedla Julija Rozman.
- Köstler, E. (2006). *Vom kulturlosen Volk zur europäischen Avantgarde: Hauptlinien der Übersetzung, Darstellung und Rezeption slowenischer Literatur im deutschsprachigen Raum*. P. Lang.
- Köstler, E. (19. 1. 2024). Intervju je izvedla Julija Rozman.
- Magris, C. in Ara, A. (1982). *Trieste: un'identità di frontiera*. Einaudi.
- Mezeg, A. (2020). La traduction littéraire slovène-français entre 1919 et 2019. V S. Vaupot, A. Mezeg, G. Perko, M. Schlamberger Brezar in M. Zupančič (ur.), *Contacts linguistiques, littéraires, culturels: Cent ans d'études du français à l'Université de Ljubljana* (str. 244–259). Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Mezeg, A. in Grego, A. M. (2022). Boris Pahor's prose in Italian and French: the case of The villa by the lake. *Annales: Series historia et sociologia*, 32(1), 39–52.
<https://doi.org/10.19233/ASHS.2022.02>

- Mezeg, A. in Rozman, J. (2024). Trends in the translation of Slovenian literature in the European Union: a comparative analysis of published works in 16 languages (1991–2024). *Acta Histriae*, 32(3), 391–412. <https://publ.zdjp.si/index.php/ah/article/view/89/55>
- Müller, L. (17. 10. 2023). Nicht zu verfehlen. *Süddeutsche Zeitung*, 11.
- Narguet, G. (15. 1. 2021). Veno Pilon, l'inconnu de Montparnasse. *Zone critique*. <https://zone-critique.com/critiques/veno-pilon-linconnu-de-montparnasse/>
- Noiville, F. (4. 7. 2013). Boris Pahor, cent ans de résistance. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/livres/article/2013/07/04/boris-pahor-cent-ans-de-resistance_3441365_3260.html
- Obit, M. (11. 1. 2024). Intervju je izvedla Julija Rozman.
- Petrič, T. (5. 4. 2024). Intervju je izvedla Julija Rozman.
- Pirjevec, M. (1991). Recepcija Kosovelove poezije v Italiji. *Primorska srečanja: revija za družboslovje in kulturo*, 16(121/122), 501–504.
- Rakusa, I. (20. 3. 1997). Nihilomelancholie. Der slowenische Dichter Srečko Kosovel. *NZZ*, 35.
- Rakusa, I. (18. 3. 2004). Karst und Konstruktivismus. *NZZ*. <https://www.nzz.ch/article9FHQA-Id.294312>
- Raphaël, S. (30. 11. 1995). Moi, Boris Pahor, 82 ans, écrivain slovène. *L'Express*. https://www.lexpress.fr/informations/moi-boris-pahor-82-ans-ecrivain-slovene_611023.html
- Ricci, L. (9. 3. 2008). Il Rimbaud di Lubiana. *Il Sole 24 Ore*, 68, 41.
- Rozman, J., Žigon, T. in Mezeg, A. (2023). Slovenska književnost v nemškem, francoskem in italijanskem prevodu (1992–2021). *Ars & humanitas: revija za umetnost in humanistiko*, 17(1), 42–57. <https://doi.org/10.4312/ars.17.1.41-57>
- Štimac, Z. (13. 3. 2024). Intervju sta izvedli Adriana Mezeg in Julija Rozman.
- Thanhäuser, C. (19. 10. 2023). Intervju je izvedla Julija Rozman.
- Vavti, S. (2006). *Bibliografija knjižnih prevodov slovenske literature v nemščino*. Center za slovensko književnost.
- Vernet, J. (2019). *Carnets du lent chemin, Copeaux (1978-2016)*. La rumeur libre.
- Von Sternburg, J. (20. 10. 2023). Salman Rushdie auf der Buchmesse – Literatur kann viel, aber sie muss gar nichts. *Frankfurter Rundschau*. <https://www.fr.de/kultur/literatur/salman-rushdie-auf-der-buchmesse-literatur-kann-viel-aber-sie-muss-gar-nichts-92592010.html>

